СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LV. Ч. 215. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, вівторок, 16-го вересня 1947. No. 215. JERSEY CITY and NEW YORK, Tuesday, September 16, 1947. VOL. LV.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧ. ДЕРЖ. АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗАКОРДОНОМ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE U. S. of AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

МАРШАЛ ВЗИВАЄ АСАМБЛЕЮ О.Д. РЯТУВАТИ ГРЕЦІЮ ПЕРЕД АГРЕСІЄЮ

Ню Йорк, 14 вересня. — З нагоди створення Тижня Обєднаних Держав по всіх стейтах Америки секретар стейту Джордж С. Маршал виголосив промову на зібранні Товариства для підтримки Обєднаних Держав у Ню Йорку. Головну увагу зосередив Маршал на небезпеку, яка грозить Греції збоку Югославії, Альбанії й Болгарії і висловив надію, що Асамблея О.Д., яка збірається у вівторок на наради, зможе успішно усунути небезпеку агресії. Маршал обговорив теж недомагання Обєднаних Держав через надуживання вета, що для успішної діяльности О. Д. уживання вета мусить бути управильнене. Він теж згадав про конечність наладнання Палестинського питання Обєднаними Державами.

Другий член американської делегації до О. Д., Джан Фостер Долес, виявив надію, що Асамблея О.Д. зверне увагу на поведінку держав і піддасть їх під осуд прилюдної опінії світу.

За звідомленням з Балтимор генеральний секретар О.Д. заявив, що Обєднані Держави тому не працювали як слід, що між державами панує постійна незгода, а цьому не можна дальше потурати.

Паради з нагоди Тижня Обєднаних Держав.

Для змобілізовання прилюдної опінії за підтримку Обєднаних Держав відбулися в різних містах Америки маніфестації й паради, на яких промовляли визначні промовці. У Ню Йорку відбулась така маніфестація в неділю в годині 2 сполудня в Ракефелер Плаза, де цілий ряд промовців взивали кожного громадянина особисто підтримувати акцію О.Д. Крім цього виступив хор із 150 членів з низкою пісень. Головною атракцією були народні танці, влаштовані Громадським Центром Народніх Танків під проводом українця Михайла Германа. Виступило 300 танцюристів в танцями 15 етнічних груп. Заповіджені в недільнім виданні Н. Й. Таймса українські народні танці перемінилися на площі на танці „советської групи", а між ними прегарно вийшов „український танок мечів", виконаний двома козаками. Були також танці білоруські, молдаванські і „велико-руські", які пояснював аранжер. Щодня в 8.15 вечером аж до пятниці будуть іти на Ракефелер Плаза танці поодиноких груп окремо.

У Таріптавн, під Ню Йорком, з нагоди отворення Тижня О.Д. промовляв НелсонА. Ракефелер. Він клав головну вагу на особисту відповідальність кожної людини за улаштування обєднаного світу.

КОНГРЕС ПОЧИНАЄ ДОПИТИ НАД ПІДВИШКОЮ ЦІН.

Вашингтон. — Конгрес узявся до праці над найденням відповіди на найбільш замотану справу: Як стримати зростаючі ціни. Праця почнеться в сенатськім економічнім підкомітеті, на чолі якого стоїть сен. Фландерс з Вермонт, одначе цей підкомітет буде переводити переслухання в Провіденс, Ровд Айленд і в Бостоні, а потім переїде до Атланта. Упродовж найближчих тижнів ще два інші підкомітети поїдуть у стейти Середнього і Далекого Заходу. Загально панує переконання, що небувалі високі ціни продуктів треба приписати загальному добробутові, бо тепер працює кожний, хто лише хоче працювати і дістає платню, з якої може присвятити на закупно харчів і інших життєвих потреб, кільки лише треба.

СКЛИКАННЯ КОНГРЕСУ НЕПЕВНЕ.

Вашингтон. — На підставі голосів конгресменів можна сумніватися, чи президент Труман схоче скликати конгрес на надзвичайну сесію. Загально думають, що таке скликання було б найважливішою справою зі всіх, які президент Труман підняв досі. На всякий випадок, як кажуть конгресмени, заходить питання чи було б добре скликати конгрес серед такого положення в Европі, яке тепер запанувало, а ще більше серед теперішнього напруження у середині краю через безупинне підвищування цін. Серед такого положення може розгорітися в конгресі боротьба, яка може принести шкоду для престіжу Америки.

ДЖАН Л. ЛУЇС ПЕРЕМІГ В А.Ф.П.

Щікаго. — На нарадах Екзекутивної Ради Американської Федерації Праці Джан Л. Луїс, який займає становище містопредсідника в цій організації, недопустив до ухвали, щоб уряд А.Ф.П. вислав до Краєвої Ради Робітничих Відносин заяву поодиноких урядовців екзекутиви, що вони не належать до Комуністичної Партії. Тому, що в Екзекутивній Раді А.Ф.П. прийнято засаду, що ухвали западають однодушно, спротив Луїса перемінився на справдішне вето. Тепер ця справа прийде під наради конвенції А. Ф. П., яка збереться в жовтні.

Відділи і бійці У. П. А. продовжують переходити в американську зону

АМЕРИКАНЦІ ПЕРЕДБАЧУЮТЬ „МІЖНАРОДНІ КОМПЛІКАЦІЇ". Краще самогубство, ніж видача Советам. У.П.А. нараховувала мільйон людей.

Пассау, Німеччина, 14. вересня. (АП). — Не зважаючи на сильно скріплену сторожу по обох боках німецько-австрійського кордону, озброєні і уніформовані люди, які подаються за українських втікачів від комунізму, продовжують продиратися в американську окупаційну зону Німеччини — повідомили сьогодні американські військові власті. Відколи перший відділ з 35 вояків мирно піддався американським поліційним військам минулого четверга біля Пассау, в тому самому районі захоплено чотирьох дальших вояків. Всіх 39 вояків роззброєно з кулеметів, автоматів та ручних гранат та інтерновано в Деґґендорфі під американською військовою сторожею. Офіціяльно повідомлено, що багато полонених мали заявити, що вони радше поповнять самогубство, ніж мали б бути завернені до Советського Союзу. Досі ще не встановлено, чи советські власті будуть домагатися їхньої видачі. Американські військові власті почали доходження з метою встановити ідентичність „наїзників" та чому вони сюди прийшли. Здаючи собі справу з факту, що випадок може мати далекойдучі міжнародні комплікації, високі америкаські військові власті держать вислід своїх доходжень в строгій таємниці. Власті заявили, що вони не цілком переконані про правдивість історії 39 інтернованих, які подаються за членів проти-комуністичної Української Повстанської Армії таємничого „ген. Бандери". Вони теж заявляють, що вони мають багато тисяч товарищів в районах російсько-польського кордону, деякі з яких, як вони вважають, є в дорозі за ними до Німеччини. Високі військові джерела подають, що слідчі вважають, що втікачі можуть бути дезертирами зі советської армії, проти-комуністичні повстанці з Польщі, або навіть шпигуни. З неофіціяльного джерела заявили, що „Бандерівці", як ці люди сами себе називають, вважають себе частиною українського визвольного руху, що його свого часу піддержували понад 1,000,000 озброєних людей та які сподівались дістати американську допомогу в їх боротьбі проти комунізму.

ЗАХОДИ У.К.К. ДЛЯ ЗАПЕВНЕННЯ АЗИЛЮ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ, ЩО ПЕРЕХОДЯТЬ В АМЕРИКАНСЬКУ ЗОНУ.

Ню Йорк, 12. вересня. — У звязку з останніми повідомленнями про намагання поодиноких загонів Української Повстанської Армії пробитися в американські зони Австрії та Німеччини, зокрема у звязку з сьогоднішнім повідомленням Ню Йорк Таймсу з Мюнхену про інтернування американцями 36 членів УПА, які продістались з України в Баварію, Український Конгресовий Комітет робить відповідні заходи, з метою завчасу забезпечити цим українцям право американського азилю. УКК між іншим звернувся сьогодні окремою телеграмою до Департаменту Війни у Вашингтоні та до американського військового губернатора в Німеччині, ген. Л. Д. Клея, прохаючи „запевнити традиційне американське право азилю цим та іншим оборонцям української національної свободи і демократії". Апель підписав голова Українського Конгресового Комітету Степан Шумейко.

СКЛАД ДЕЛЕГАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ССР НА ЗАГАЛЬНЕ ЗІБРАННЯ О.Д.

Ню Йорк, 14. вересня. — Делегацію Української ССР на сесію Загального Зібрання О.Д., яка почнеться у вівторок, 16. вересня, очолює „міністер закордонних справ" Дмитро Мануїльський. Згідно з повідомленням секретара делегації, Вадима Коваленка, делегація складається з 10 осіб і в її склад, крім Д. Мануїльського, як голови та В. Коваленка, як секретара, входять: Делегати: Олекса Война та Степан Демченко; Дорадники: Іван Козуля, Андрій Галаган та Віктор Шішов. Секретаріят: Тамара Бойченко, Микола Лукин та Наум Сокіл.

Умер „Сокільський батько" проф. Іван Боберський

Тржіч, Югославія, 17 серпня. Вчера вночі тут помер загально-відомий і визначний український громадський діяч, ґімназійний професор і член дипломатичної місії ЗУНР до Канади, Іван Боберський. Покійний народився 1870 року в Доброгостові, в Дрогобиччині, в Західній Україні та вславився насамперед як педагог, учитель і головно як організатор українського сокільсько-січового руху, що й здобуло йому назву „Сокільського Батька". Від 1908 до 1914 року Покійний був головою „Сокола-Батька" у Львові та дав почин до закупна великого Сокільського Майдану у Львові. Після першої війни виїхав до Канади як член дипломатичної місії ЗУНР і теж на американському континенті вславився як невтомний громадський робітник. Опісля виїхав до Европи і другу світову війну пережив в Югославії, де теж не залишав громадської роботи, головно серед українців в Бачці, які власне минулого місяця обходили 200-ліття свого поселення в тій країні. Багато з учнів Покійного вславилися у Визвольній Боротьбі під час першої світової війни, як теж в громадській роботі після неї. Покійний принагідно посилав свої дописи до „Свободи" й остання про „Українців в Югославії" була друкована кілька місяців тому. Похорони цего заслуженого українського громадянина відбулися у вівторок, 19 серпня, на парохіяльному кладовищі в Тржіч, в далекій Югославії. Доля не судила Йому спочити на віки в Рідній Землі, яку так любив та для якої ввесь свій вік трудився.

ПРОПОНУЮТЬ $26,000,000 ЗАЧЕТУ НА БУДОВУ СТОЛИЦІ О.Д.

Лейк Соксес, Н. Й., 14 вересня. Члени американської делегації до ООД, під безпосереднім керівництвом секретара стейту ген. Маршала, простудіювали справу будови палацу в Ню Йорку, що має бути постійним осідком О.О.Д. На будову цего хмародеру американський уряд пообіцяв свого часу позичку у висоті 65,000,000 долярів, сплату якої було б опісля розділено на всіх членів ОД. Обміркувавши справу, американська делегація вже в найблищому часі мала б звернутися до президента Трумана з пропозицією, щоб „на конто" тої позички виасеґнувати вже тепер на ту ціль зачет у висоті 26 мільйонів долярів.

КИТАЙ ПРИПИСУЄ СВОЄ ГОРЕ ВІЙНІ, БОЛЬШЕВИКАМ І ІНФЛЯЦІЇ

Вашингтон, 14. вересня. — Через свою амбасаду у Вашингтоні китайський уряд оприлюднив положення в Китаю під теперішню пору, а як причину горя, яке спало на цю країну, подав безупинне нищення великих просторів внаслідок війни, яку ведуть комуністи. Огляд положення був зладжений для американського висланника ген. Алберта С. Ведемейера ще в половині серпня, а оголошений щойно тепер. Ведемейер має повернутися до Вашингтону незабаром і тому оприлюднення такого звіту пояснюють в політичних колах як підготову до зміни прилюдної опінії в Америці супроти Китаю. Ґенераліссімус Чіянґ-Кай-Шек, голова національного уряду Китаю, виказу, що він робить усе, що в його силі, щоб розбудувати Китай і зменшити критичі заваги американців до своєї праці. Він твердить, що треба зліквідувати комуністів, як озброєну політичну партію, а для такої цілі не можна вживати половичних засобів. Попри політичні справи порушив Чіянґ-Кай-Шек теж і економічні, щоб можна взяти під контролю інфлацію

АРМІЯ ЗАКРИВАЄ ВІСТІ ПРО БІОЛОГІЧНУ ВІЙНУ.

Вашинґтон. — На доручення урядовців, що складають пляни военної політики, команда армії закрила доступ до всіх дежерел, з яких можна щось довідатися про біологічні военні засоби Америки. Кажуть, що тепер ведуться якісь експерименти з уживанням бацилів у війні, а ця „зброя" має бути без порівнання страшішою, ніж атомова бомба. Военний департамент оприлюднив урядовий звіт про цю справу ще 3. січня 1946, а від тоді настала цілковита мовчанка.

ІТАЛІЯ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО СІМЇ ВІЛЬНИХ НАРОДІВ

МИРОВИЙ ДОГОВІР ВХОДИТЬ В ЖИТТЯ. Формальності в Парижі і Москві.

Париж, 14 вересня (АП). — Сьогодні тут мається формально зложити ратифікації мирового договору з Італією і тим самим він увійде в життя. В Італії формально закінчується стан примиря і країна вертається знову до вільних, мирних народів, заплативши за военні амбіції Мусіліні та союз з Ґітлером не тільки великими жертвами у війні, але й втратою територій та великими военними відшкодованнями на підставі мирового договору. Подібна церемонія зложення ратифікацій мирових договорів з іншими сателітами Німеччини, іменно Болгарією, Румунією, Угорщиною та Фінляндією відбудеться в Москві на Кремлі. З тою різницею, що ці країни перестали бути сателітами гітлерівської Німеччини, натомість перейшли в таку саму залежність від большевицької Москви.

ІТАЛІЙСЬКА КОМУНА ПРОТИ АМЕРИКИ.

Рим, Італія, 14 вересня (ЮП). — Вишколений в Москві провідник італійських комуністів, Пальміро Тольяті, виступив сьогодні два рази з промовою у Флоренції і Монца перед 100,000 комуністичною товпою. Тольяті обвинувачував Америку, що вона хоче встановити свою диктатуру в світі та підготовляє нову війну. Він твердив, мовляв Росія в мировому договорі давала Італії „більше", але Америка до того не допустила. Як Тольяті заявив, що „Советський Союз це мирна, трудолюбна країна, яку обчернюють італійці та закордонна преса", комуністична товпа почала вигукувати „смерть Труманові", домагаючись пресової цензури.

1.75 БІЛЬЙОНІВ ДОЛЯРІВ НА ДОПОМОГУ ІТАЛІЇ.

Барі, Італія, 14 вересня (АП). — Американський амбасадор в Італії, Джеймс Дж. Дун, сьогодні заявив, що від вересня 1943 року Злучені Держави Америки видали на допомогу та відбудову Італії понад півтора більйона долярів. Ця допомога продовжується.

БРИТАНІЯ ОСТЕРІГАЄ ЮГОСЛАВІЮ.

Лондон, 14 вересня (Ройтер). — Комуністичний уряд Югославії ще досі держить в арешті деяку кількість британців й американців, піддаючи їх всіляким тортурам. Британський уряд сьогодні звернувся до уряду Югославії офіціяльною нотою, остерігаючи його перед наслідками такої поведінки та домагаючись негайного звільнення заарештованих. З подібною нотою вже раніше звернулась теж Америка.

МОЖЛИВІСТЬ ПРОТИ-КОМУНІСТИЧНОГО СОЮЗУ У ФРАНЦІЇ.

Париж, 14 вересня. — Зазнавши багато шкоди від комуністичної підривної роботи в країні, французькі партії вже почали відповіду акцію за солідарний проти-комуністичний фронт під час найблищих виборів до місцевих рад, які опісля мають вибрати представників до ради Республики. Комуністи зі свого боку пробують творити „фронт" проти ген. де Ґоля.

ІРАН ПРОТИ ЧУЖОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ.

Тегеран, Іран, 14 вересня. — Советське домагання нафтових концесії в Ірані та американське запевнення, що ця країна може рахувати на американську допомогу в обороні своєї суверенности, витворили в останніх днях чергову велику загрозу комплікації міжнародних стосунків. Сьогодні почалися наради іранського парляменту, від якого і залежало б вирішення справи советського домагання. Іранський премієр Аґмад Ґгавам представив парляментові свій новий уряд та зложив важливу заяву на тему іранської закордонної політики. Премієр заявив, що політика Ірану досі базувалася на шуканні приязні всіх країн, головно Злучених Держав Америки, Великої Британії та Советського Союзу і в цьому напрямі вона буде продовжуватися. Проте, він висловив рішучість іранського уряду проти інтервенції будьякої іншої країни в іранські внутрішні справи. Цю заяву вважається виразно зверненою проти Советів. Саму справу советських домагань нафтових концесій премієр промовчав, видвигаючи 8 пунктів політичної програми. В інтервю з одною пів-урядовою газетою премієр заперечив попередні повідомлення, мовляв Британія погоджується на советські нафтові домагання. Іранський амбасадор виїхав з Москви виїхав до Тегерану, а советські домагання можуть прийти на порядок нарад парляменту вже завтра.

ПОРУШЕННЯ ШВЕДСЬКОГО КОРДОНУ СОВЄТСЬКИМИ ЛІТАКАМИ.

Штокгольм, Швеція, 14 вересня. — Шведські військові власті сьогодні повідомили, що від трьох місяців „літаки закордонного походження" постійно нарушують фінсько-шведський кордон. Свідки заявляють, що на літаках вони пізнавали советські відзнаки.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily).

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31. 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00

За кожну зміну адреси платить ся 10 центів

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВІДДІЛИ УПА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЗОНІ

Минулої суботи американська преса подала вістку про першу появу та інтернування в американській зоні Німеччини відділу УПА, зложеного з 36 вояків, які в повному озброєнні пробилися сюди з Рідних Земель. Вістки про подібні намагання появлялися вже раніше, головно в чеській пресі. Проте, ані з українських, ані з чужих джерел не подано точніших інформацій про розміри, характер, причину і ціль цеї акції.

Сьогодні ще передчасно ставити на цю тему твердження та робити висновки. В кожному разі, на підставі дотеперішніх повідомлень та натяків можна б вважати, що перехід поодиноких відділів з українських земель в Західну Европу не означаю ані ліквідації УПА, ані залишення збройної визвольної боротьби, ан будьякого успіху окупантів України. Факт, що ці відділи промощують собі шлях на захід здисципліновано і боєвими формаціями переконує, що акція справді є планова і ведеться з наказу головного командування УПА. З доривочних повідомлень теж виходить, що ця акція є наслідком не дій ворожих військ, а тільки подиктована новими потребами і методами визвольної боротьби.

УПА від початку її створення в 1942 році протягом довгих 5 років електризувала світ своїм героїзмом та своєю жертвенною боротьбою проти окупантів своєї батьківщини, зразу проти німецьких і опісля проти большевицьких загарбників, завдаючи їм найбільш ударів і втрат таки їхньою власною, здобутою від них зброєю. Боротьба продовжується вже третій рік після закінчення війни. Для поборювання УПА ворог змобілізував всі не тільки свої, але й сусідні сили. Ясно, що командування УПА могло вважати за відповідне поробити тактичні зміни в дальшому веденні боротьби. Чисельний стан УПА невідомий; це є її військовою таємницею. Проте відомо, що участь українського населення в рядах її збройних сил була масова. В нових обставинах масовість могла б означати не так силу, як слабість, з огляду на постачання та потребу еластичности боєвих дій. Значить, частину УПА треба було перевести в безпечне місце, якщо Західну Европу за таке вважати.

Ясно, що це тільки здогади, базовані на неточних інформаціях. Проте, якби воно не було, можна з цілою певністю твердити, що перекинення поодиноких загонів УПА в Західну Европу подиктовані виключно доцільністю дальшої визвольної боротьби українського народу. Сам перехід повстанців зі Сходу на Захід серед постійних боїв і небезпек, є не менше геройським подвигом, як їх боротьба проти ворога на Рідній Землі.

Треба тільки висловити надію, що американські та інші західно-демократичні власті віднесуться до цих українських героїв боротьби за вселюдські західно-демократичні ідеали з такою лицарськістю, на яку вони заслуговують, головно признають їм право азилю. Окремим піклуванням повинні оточити цих героїв українці в Західній Европі, зокрема українські організації і Комітети на американському континенті. Український Конгресовий Комітет того самого дня, як проголошено вістку про першу появу відділу УПА в американській зоні, негайно звернувся до американських властей, висловлюючи надію, що цим українським героям буде признане традиційне американське право азилю. Допомоговий Комітет повинен теж зразу подбати, щоб цим бійцям була забезпечена по можності якнайбільша матеріяльна допомога і піклування. Звичайно, як іде про цей конкретний випадок, то ще не встановлено, чи це є справді відділ УПА. Але в цій оборонно-допомоговій акції американських українців йде не про один, чи другий випадок, а тільки про принціп: вояк УПА, без огляду де, на рідній землі, чи на чужині, є героєм в найповнішому і найширшому розумінні того слова і цим повинно диктуватися відношення до нього.

Елементарна справа

(До дискусії).

Довкруги замітки о. Нагаєвського, поміщеної в „Шляху", а передрукованій в „Свободі" розвивається ціла полеміка, яка може довести до непорозумінь. Це вказує Роман Стахур у своїх замітках „Ще у відповідь авторові „Слова до імігрантів", поміщених в „Голосах читачів" у „Свободі" з 12. вересня. Автор знову пригадує слова о. Н.: „І не робіться матеріялістами, як один Ваш друг, що одержавши працю в пекарні, жадав від українського товариства грошей за реферат на національному святі, як нагороду за втрачені години". Від себе п. Стахур пише замітку: „Оскільки цей факт в дійсності мав місце, то ми звертаємося з проханням до о. Н... подати точно дані наведеного факту. Лише здорова й тверда критика, без маскування своєї партійности, принесе загалові користь. Матеріялістами не робимося... та ніколи і від нікого грошей за реферати не бажаємо".

З допису о. Н. і відповіди п. С. треба прийти до висновку, що вони оба стоять на тому самому становищі, наче б брати нагороду за реферати є чимось непристойним, а п. С. навіть хоче знати, хто то такий, що відважився жадати нагороди за втрачені години. Значить, що як буде подане до прилюдного відома імя людини, яка допустилася такого громадянського прогріху, то її мабуть зустріне якась кара.

Саме, щоби запобігти такій можливості, треба цю справу основно вияснити. Отже треба почати від цього, чи можна брати нагороду за „реферати" тобто за умову працю.

Досі ми не чули закидів, щоб „діяч (робітник) не був достойний своєї нагороди". У різних філософів, а головно в християнській науці чуємо, що за добре діло є нагорода, а за зле приходить кара. Яка це має бути нагорода, це залежить від часу й місця. Америка це робітничий край і тут міряється нагороду грошевою вартістю. В інших краях вистачає слава, а де інакше платять хлібом... Отже, коли свіжий чоловік, який приїхав зо скитальщини, зажадав нагороди, то що в тому є злого? Виголошення реферату це не тесаме, що розмова на гостині у якогось господаря, де його приймають на обіді. До реферату треба мати талант, а до цього додати працю. Треба пошукати в книжках за матеріялами, треба реферат написати, треба відповідно вбратися і щойно тоді явитися на сцені і реферат виголосити. По рефераті приходить критика прихильна, або неприхильна. Не кожен чоловік може або хоче виставити себе на критику. Крім цього, критика може бути відємна і референт опісля відчуває на собі свого роду тягар, щось як би якийсь докір за евентуальну невдачу. Отже, чому нагорода за знання, за підготову і за самий реферат, має бути чимсь ганьблячим?

Попри те виразно сказано в дописі, що референт жадав нагороди за втрачені години, бо він працює в пекарні. Зо становища робітника це зовсім оправдане. Він отверто каже, що він тоді зайнятий працею на життя, отже, коли він покидає працю, йому треба звернути платню, яку він дістав би, коли б працював. Мало того: Буває таке, що як робітник не явиться до праці в означенім часі, то може втратити роботу раз на все. Отже виринає питання: Чому то людина, яка щойно приїхала зо скитальщини, мусить під загрозою ганьби, приготовити і виголосити реферат задармо? Чи цей реферат тоді буде більше вартісний? Чи може притягне більше людей? Чи може дарований ним час буде такої вартости, що його можна буде перемінити на великі гроші?

Оці поняття, що умова праця не повинна бути мірена вартістю грошей, це свого роду пережиток і треба б пильно прослідити, щоб найти її початок. Коли серед нашого народу вже найшла право горожанства оплата за церковні треби, то дивне, чому нема ще серед нашого загалу розуміння, що всяка духова праця є випливом зусиль не лише духово-умових, але теж і до деякої міри фізичних.

Насамперед людина, що працює умово, мусить бути здорова. Щоби втримати здоровля, треба належно відживлятися, треба спочинку, треба й якоїсь розривки. Треба мати знаряддя праці, тобто книжки, папір, перо чи машинку до писання, а треба нераз знати дорогу до бібліотеки. Треба мати стіл до писання й читання, а промовцеві, чи референтові, треба ще й сили виступити прилюдно перед публикою. Неодна людина має страх перед таким виступом і тому вона зовсім не береться виступати на сцені, щоб забирати прилюдно голос, часто переплітаний запитами й відповідями.

Коли ж іде про безплатне виголошування рефератів, то знову питання: Чому то референт має віддати час на підготову реферату і на її виголошення і це не вважається з його боку за жертву, а чому заплата за білет вступу на імпрезу, під час якої виголошений реферат, вважається за „патріотичне" діло? Коли б так порівняти лише видатки, звязані з підготовою реферату, з видатками на заплачення білету на імпрезу, то який результат такого порівнання?

Оце все треба узяти під увагу при оцінюванні вартости умової праці і при ставленні різних вимог до інтелектуальних працівників. **С. Д.**

Микола Чубатий.

Політика без фактів

В перших днях вересня б. р. розпочала свої наради друга міжнародня конференція дослідів публичної опінії в Уіліямс Каледжі в стейті Масачусетс. В конференції взяло участь біля 200 дослідників публичної опінії з 13 держав демократичного табору країн. Привітальну промову від американського уряду виголосив асистент секретаря стейту Вилйем Бентон та в часі своєї промови він висказав знаменні думки, над якими слід застановитися всім, не тільки учасникам цеї міжнародної конференції.

Бентон підкреслив факт, що мимо шалено розвиненої комунікації наших часів та винаходу нових засобів інформації від преси аж до телевізії включно, світ не є поінформований про себе взаємно. Навпаки, ніколи може в історії відомости про поодинокі країни та про поодинокі події не були так затемнені та поперекручувані як саме в теперішні часи. Поважна частина політики наших часів це політика без правдивих та основно провірених фактів.

Мр. Бентон видить дві причини затемнювання та баламучення публичної опінії народів світу; ними є цензура та пропаганда. Цензура та залізна куртина, що перегородила нині світ, внеможливляють світові довідатися про реальні факти. Натомість доцільно ведена неправдива пропаганда ще більше затемнює образ положення поодиноких народів та країн. Все ж таки бесідник є оптимістом та вірить, що правда таки пробється через мряку неправди спричиненої цензурою, отже закриванням дійсної правди та неправдивою пропагандою.

Політика без фактів західних держав причиною поневолення України.

Погляди американського високого урядовця зі служби закордонної політики мабуть нікому не є так зрозумілі як українцям, що на своїй шкірі болючо відчули наслідки політики без фактів супроти України. Ніяка країна в світі продовж останніх 30 літ, себто від часів червоного московського наїзду на Україну, не була предметом н а й б р утальнішої цензури, як теж жаден нарід в світі не був предметом такої безцеремонно неправдивої пропаганди, як укранїський нарід.

Причин, чому довкола України та українського народу витворилася така мряка неправди та закривання дійсного життя і бажань тої нації, треба шукати в цім, що Україна найбагатша країна Европи з великою динамікою, пробудилася до власного національного життя, а всі наїзники України були живо заінтересовані, щоби правда про Україну не дісталася в широкий світ, до відома тих міжнародних сил, що вирішували долю повоєнного світа по першій світовій війні та й тепер вирішуватимуть долю світа по цій недокінченій ще другій світовій війні.

Про Україну та про український нарід розсівали неправдиві вісти всі сусіди, заінтересовані в посіданню цеї багатої країни, отже в першу чергу росіяни та поляки. Від більше двох соток років росіяни розсівають по цілій Европі неправдиві інформації, що український нарід хоче жити в єдности з Росією та навіть бути частиною російського народу. Таку неправдиву пропаганду ширять москалі, починаючи від царя Петра Великого і кінчаючи на Сталіну.

Московська пропаганда після першої світової війни сильно причинилася до того, що Україна не стала самостійною державою. Московському наїзникові успішно допомагали поляки, представляючи українське самостійництво як роботу Берліна. А що німці по першій світовій війні, так само як і по недавній, були зненавиджені, так і ця неправдива пропаганда мала на цілі конечно звязати українство з тим зненавидженим поконаним Берліном.

Така сама оргія брехливої пропаганди та звязування українства з німецьким націзмом шаліла в часі другої світової війни та після неї. Вона була ведена Москвою всіми засобами власної та наймленої пропаганди. Про „націзм" українського с а м о с тійництва писали не тільки московсько-большевицькі пропагандисти, про український націзм писали так та видавали цілі томи наймлені большевиками американці. Про „націзм" українського самостійництва писали, та ще й тепер пишуть, наймлені виродки українського походження. Вся ця навала брехливої пропаганди про українське самостійництво була ведена саме тоді, коли українські самостійники вели героїчну боротьбу в партизантських загонах проти наїзду націстів та гинули від куль Ґештапо, а десятки тисяч українських патріотів наповняли тюрми націстичних концентраційних таборів?

Мр. Бентон є оптимістом та вірить, що правда вийде таки на верх. Це може й станеться в далекій майбутности, але питання коли ця правда вийде на верх та скільки то жертв вона буде коштувати поневолені народи, зокрема український нарід. Так як дотепер, то у відношенні до України перемагає така брутальна цензура та брехлива пропаганда. Політика великих держав супроти України говорить про це найкраще. На ділі всі дотеперішні рішення міжнародних установ як Мирової Конференції в Парижі по першій світовій війні, постанови Ради Амбасадорів, постанови Ліги Народів та й теперішня політика великих держав супроти України це все політика без правдивих фактів оперта тільки на пропаганді сил ворожих визволенню України. Великі держави, деякі щиро, деякі з політичних обрахунків, попирають нині визволення навіть колоніяльних народів, що тільки в останніх десятках років уцивілізувалися, а не думають про визволення України, старої нації з тисячарічною історією. Причина лежить в їх політиці без фактів, про яку говорив американський а с и с т е н т секретаря стейту.

Большевицька пропаганда головна зброя в завойованню України.

Пропаганда і цензура витворили фалшивий образ про Україну не тільки серед чужих. Брехлива пропаганда большевиків, як відомо, була сильно збаламутила теж частину українського народу та допомогла йому стати невільником Москви. Мабуть більше пропаганда ніж збройна большевицька сила привела Україну недавно в підданство Москви, Ця сама пропаганда Москви та наймлених нею людей спричинила цей болючий факт, що ще й нині деяка частина людей українського роду йде проти власної батьківщини, стоїть на службі червоної, червонавої чи білої Москви. Це теж політика без фактів самих таки українців супроти власного народу.

Українська політика без фактів вносить внутрі заколот.

Та завваги мр. Бентона насувають ще одну справу, над якою слід нашим людям застановитися. Політика без фактів, себто політика без основного знання всебічного життя власного народу несе шкоду у нашому внутрішньому житті. За політичну роботу, за журналістику, ба навіть за вирішування основних проблем українського народу в часі його критичних часів, беруться аж надто часто люди, що самі не знають фактів про український нарід. Не знаючи їх, вони не в силі виносити корисних заключень відносно теперішности та майбутности України.

Коли б українські політичні діячі, журналісти і т. п. знали більше фактів про етнічні відносини серед українського народу, про його релігійні економічні, культурні і т. п. справи власного народу, то напевно не було б такої розбіжности думок на основі справи нації. Українська політика не мала б характеру ґістерії в одному чи другому напрямі, але була б справою передуманою та як слід обґрунтованою у своїх заключеннях. А так вона все совгається по поверхні та фрази беруть верх над фактами. Це справдішна політика без фактів.

Річ природна, що ворожій українському визвольному рухові пропаганді слід протиставити українську інформацію і тут знову насувається справа фактів. Найбільше палка стаття, найбільше жарлива промова, які справді виходять зі серця, не переконають світу про українську правду, коли ця правда не буде поперта фактами й то фактами основно провіреними. Кілька непровірених фактів кинуть клеймо неправди на цілу чисту справу, коли їх правдивість буде захитана.

ПЕТРО ХОРОЛ — Права застережені.

НА ТЕРНОВИХ ДОРОГАХ СОВЄТСЬКИХ

26)

У короткій промові, спочатку, він подякував своїм виборцям за довіря і дав обіцянку, що разом з товаришем Єжовим прикладає всіх зусить, щоб з корінням викорчувати в країні всіх ворогів блоку комуністів з безпартійними, ворогів радянської влади і комуністичної партії.

Цю його коротку промову вкрито рідкими оплесками і після виконаного оркестрою інтернаціоналу, — він сів до авта. В колі охорони всіх 6 авт зробили кілька рухів вперед і назад, перемішались і виїзджаючи з воріт стадіону, не можна було довідатись, в котрому авті сидить той, за кого ми мусіли віддати свої голоси.

За 3 місяці після виборів з початку як чутку, а пізніше з офіційних кол стало відомо про арешти в Москві. Разом з іншими був заарештований і „без права листування" був спроваджений до іншого світу й наш депутат.

За ним пішов і ряд інших членів „верховного парляменту" у небуття. Не лише наша, але і Ростівська, Новоросійська та ряд інших областей лишилося без депутатів.

Коли ж виборці писали своїм депутатам, то відповіді одержували за підписом „секретаря". У них повідомлялося, куди той чи інший лист спроваджений за належністю.

Щоб зясувати склад цих вищих і низчих парляментів наведу кілька кандидатів, особисто мені відомих.

У нашій виборчій окрузі при виборах до Верховної Ради РСФСР кандидатом був висунутий позапартійний робітник з нафтових розробок у станиці Київській. Єдиною „заслугою" цієї особи була його довголітня праця в НКВД на посаді таємного агента! Ця людина, на вигляд безобидна, не могла звязати кілька слів, але здатна аплодіювати кожному, якщо теж робитимуть інші.

До краєвої ради депутатом обрали комсомолку Боханову, єдиною заслугою якої було те, що вправно доїла коров у колгоспі. Її інтелектуальний розвиток не дозволяв їй виконувати складнішу роботу в тому ж колгоспі.

Усміхались колгоспники, але... попробуйте за неї не голосувати.

Для мене ставало зрозумілим, чому при обговоренні важливих справ, наприклад — державного бюджету, делегати вважали умісним повідомляти скільки центнерів буряків було особисто ними викопано, або який приплод свиней був того року у його колгоспі. Такий склад „парламенту" був потрібним фіговим листком для 13 осіб з Політбюра. Різниці в думках чи поглядах депутатів там не могло бути ... справді ніколи не було.

Ми обирали депутатів до Кримської районової ради. І на цей раз всім керівникам управлінь наказано зібрати кожному своїх робітників й привезти до клюбу на збори.

Коли я з своїми робітниками прибув до клюбу, президія з партійного начальства вже сиділа за столом на сцені. Новий партійний організатор ЦК ВКП(б) Гавриленко, мій кум, непомітно кивнув на мене і ми вийшли з клюбу.

„Ми знаємо тебе, сказав він, як одного з кращих позапартійних більшовиків, як людину, якій можна довіряти. Тому ми доручаємо тобі, як тільки я відкрию збори, першому взяти слово і кандидатом до районової ради висунути Павла Білокопитова".

Діватись було ніде і я погодився. Скоро кум відкрив збори і після короткої промови і вихвалювання партії, її вождя та уряду — запропонував висунути кандидата до районової ради. При цьому він підкреслив бажаність того, щоби кандидатуру висунули з поміж себе позапартійні, бо, мовляв, комуністи блокуються з позапартійними і охоче підтримають їх кандидата.

Чотири руки піднялося разом, просячи слово, але першому слово було дано мені. Решта присутніх коло 2,000 людей байдуже мовчали. Кожний знав, що висувати чиюсь кандидатуру, значило ручатись за неї й відповідати, якщо його зроблять „ворогом народу".

Я висунув кандидатуру Білокопитова. Не вагаючись, мою кандидатуру президія схвалила. Після мого виступу одна рука спустилась, але дві лишались піднятими догори, просячи слова. Президія зробила вигляд, що їх не помітила і вони згодом одна за другою сами спустилися. Байдужа авдиторія підняла руки „за" кандидата і мовчки та скоро розійшлась по домівкам. Другий член президії Батечко, підійшов до мене і, стиснувши мою руку, подякував. З почуттям проковтнутої гидкої на смак пігулки я пішов з клюбу.

(Дальше буде).

„Без них можна обійтись"

У звязку з плянованим виїздом з Канади до Совєтського Союзу гурта збаламучених земляків, винипеґська Фрі Прес з 25-го серпня надрукувала довшу редакційну статтю, яку передаємо за Н. Шляхом. Стаття характерна і говорить сама за себе, виявляючи на цю справу погляд канадійців. В статті пишеться:

Горстка канадійських українців, що планують вернутись у Совєтський Союз, вибираються в цікаву подорож, з якої не може бути вороття. Ті люди викличуть деяку сензацію в світі на пару тижнів, а потім без шуму впадуть в темну криницю Росії. Більше про них не почуємо.

Ніхто їх не спинюватиме.

Це є їхня справа. Очевидно, Канада не спинюватиме їх у їхнім дивачнім виході. Навпаки, як ті люди так перейняті прикметами комуністичної системи і так сильно невдоволені з нашої системи, то Канада з полекшою приглядатиметься їхньому поворотові. Таких людей нам тут не треба.

Одначе, можна сказати, і може до певної міри обосновано, що Канада не спромоглась в жаден спосіб засимілювати чужинця, як він хоче вертатись у свою стару батьківщину. Але навіть при такім стані справи ця невдача є маленька в порівнянні з цілою проблемою. Тільки мала горстка наших европейських іміґрантів, від початку поселення тут, вернулась в Европу, й лише горстка ще схоче вернутись в Европу тепер, хіба що насильно депортовано б їх звідсіля.

Наші чужородні канадійці не дурні, щоб проміняти відносно багате життя в Канаді—хочби в індивідуальних випадках воно було бідне — за теперішні життьові вигляди будьде в Старому світі, чи за такі вигляди будьде інде. Горстка югославів та українців, які забираються від нас, без жалю з жадного боку, є лише малим, нерадісним випадком у великому процесі канадіянізації, що постійно й певно відбувається в цій країні.

• • •

Може бути лише одна небезпека для нас у цім українськім та югославськім паломництві. Для деяких канадійців цей факт може послужити за арґумент, що не треба пособляти дальшій іміґрації в Канаду. Але це був би такий нелогічний арґумент, що по короткій надумі кожна здоровоумаюча людина може його опрокинути. Бо ми не просимо в Канаду таких людей, як ті, що оце нас покидають. Навпаки, ми запрошуємо людей зовсім противних переконань. Наші европейські іміґранти, яких ми евентуально пустимо сюди, будуть переважно такими людьми, які ненавидять і бояться тих понять про життя, які тепер пхають наших гостей опускати нашу вільну країну.

Як ще були які сумніви в цій справі, то недавні вислови одного службовця совєтської амбасади в Оттаві повинні їх усунути. Той чоловік сказав українцям, що вони брехуни й зрадники, тому що не ненавидять тих скитальців в Европі, які стараються дістатись у Канаду. А тих скитальців він прозвав зрадниками революції. Це його осудження є найвищою рекомендацією для наших будучих іміґрантів. Вони любитимуть, як їхні попередники, канадійське життя і можна безпечно сказати, що ніхто з них не схоче забиратись із Канади в свою стару батьківщину.

Таємна політика.

Російська програма серед канадійських українців є таємничою і, як багато інших російських метод, не легка до відгадання для чужинця. Мабуть ніхто поза Кремль не знає, чому Росія хоче, щоб ті люди вернулись у батьківщину. Одначе напевно Росія не хоче забрати своєї п'ятої колонни з цієї чи якої іншої країни. Мала, але добре зорганізована й дуже голосна комуністична партія Канади останеться тут, щоб далі поширювати свою аґітацію. Лише аматори комунізму серед чужородців вертаються домів. Професійні комуністи остаються тут. А Росія дуже рада цим аматорам.

Мабуть не можна числити на те, що в заміну за наших українців та югословян Росія віддячиться випущенням тих нещасних росіянок, яким — хоч вони вийшли замуж за британських громадян — заборонено виїхати до своїх мужів. Нелегко дістатись у Росію, одначе багато трудніше видістатись із неї.

Про це пізніше переконаються самі ті наші незасимільовані канадійці. Але це вже буде запізно.

(Н. Шлях).

Як виглядало виселення українців на схід лінії Курзона

(-УБІ). Для тих справ зараз уже на початку, приїхала до Перемишля большевицька репатріяційна комісія, яка мітинґами і пропаґандою хотіла намовити людей покинути свої рідні оселі і землю та переїхати до „найщасливішої" країни в світі. Такі самі комісії були й по інших місцях, наприклад, у Сяноку тощо.

В той час і поляки, після перших своїх вибриків (вирізання української інтеліґенції в Ярославі) в Перемишлі поводились досить толерантно. А коли методи большевицької репатріяційної комісії виявились безплідними, тоді поляки почали трабуванням й арештами примушувати українську інтеліґенцію міста до виїзду в СССР. Тоді польська міліція тричі пограбувала п. Федака, який пізнав пізніше своє вбрання на польському офіцері, п. Барана, Романиків та інших. На час репатріяції заарештували: д-ра Околота, п. Ковцева, ігумена Барабаша, ігумена Засянського манастиря оо. Василіян, доля якого донині невідома, сестер, які мешкали при школі оо. Василіян (із них 8 вивезли, 3 залишилося, а директорку Чабан большевики вбили), замкнули чотири народні торгівлі, залишивши тільки одну, з директором Третяком і Татухом. І ці останні пізніше теж замкнули, а службовців вивезли, силою винесли на кріслі до авта, щоб вивезти, преосвященного Коцоловського і т. д. і т. д. Цим думали вони — зломивши опір міста, зломити й опір сіл. Але села ставили дуже активний спротив виїздові і завдали дуже багато дошкульних страт та клопоту 5-тій і 9-тій карним дивізіям польського війська, які переводили в тих околицях репатріяцію.

Загалом, репатріяція відбувалася страшними методами. Обстрілювано з артилерії і палено села, мордовано невинних дітей і жінок, не дозволялось забирати речей (крім окремих випадків, взагалі давалося дві години на збірку, і селянин міг забрати з собою стільки, скільки вміщалося в руках), людей гнано цілими селами до станції Бакунчиці в Перемишлі чи десь інакше, оточений військом, яке наганями й кольбами примушувало людей іти в потрібному напрямку. Тих, що відставали, не маючи сил іти далі, здебільшого стріляно на місці. Одним словом, звірства діялись в той час до нечуваних вершин.

Нижче наводимо дані про села, що виявили активний спротив проти звірського виселювання. Село **Валва:** багато разів польське військо нападало на це село, щоб, упившися людською кров'ю, решту людей-українців — вигнати на схід, за лінію Курзона. Д лише завдяки партизанським загонам УПА далося зберегти українське населення того села від масового фізичного нищення. І тільки наприкінці 1946 року, згуртувавши велику кількість війська, спромоглися поляки вдертися в село і перевести репатріяцію. При тому спалено 80% села і нелюдським способом замордовано 30 осіб (між ними найбільше жінок і дітей).

Ще запекліше обороняв партизанський загін села **Гнатковичів:** тільки по шістьох боях удалося полякам витиснути той відділ із села і, забивши коло 40 осіб, решту вивезти до СССР.

Те саме було з селом **Вовино.** Користаючися з того, що партизанський відділ мусів перейти до дії на інші терени, поляки, вимордувавши тут 25 людей, перевели репатріяцію, і тут винятково дозволено було людям брати з собою фіри.

Село **Горохівці** спалене на 30% і пів села репатрійовано. Для підготовки люди мали тільки годину часу. Відділ УПА мав у цьому селі два бої.

Село **Річиці:** замордовано й заарештовано коло 35 людей, із того дуже багато в Річицькому лісі. Село спалено на 90%. Польська міліція з того села була вигнана відділом УПА до Красіч.

Село **Брилівці:** від репатріяції заховалось біля 20% людей, які й залишились дотепер, прийнявши польське горожанство.

Село **Сосниці:** 30 осіб замордовано, 20% побудовань спалено.

Село **Мацьковичі:** 6 замордованих, село на 10% спалене відділом УПА в той час, коли поляки вже переселились до нього.

Село **Тисава:** все згоріло з причини бою польського війська з відділами УПА. Бій тривав три дні. Польське військо, очолюване большевиками, обстрілювало село артилерією з села Вільшани.

Те саме сталося з селами Кречкове, Дусовці та багатьома іншими.

Так виглядав „добровільний виїзд" до СССР...

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА КУПУЙТЕ БОНДИ ПЕРЕМОГИ

НОВИЙ ПРАВОПИС

I.

В освітньо-культурному житті кожного народу його новий правопис — це помітне культурне явище, яке викликує багато різних дискусій та розмов. Новий правопис завжди приносить щось нове, що освіжує його й глибше прив'язує до живої мови. І звичайно робиться так, що новий правопис більше закріплює вже давно існуючи, а справді нового приносить небагато, щоб не руйнувати літературної традиції, вже встановленої й закріпленої.

І завжди новий правопис до свого затвердження перше широко обговорюється в пресі, коли дається змога висловити свої думки кожному покликаному, кожному, хто має право говорити в правописних питаннях. І звичайно скрізь буває так, що правописа складають фахові мовознавці, а затверджує Міністерство Освіти.

З українським правописом увесь час болюче нещастило нам, — його з 1918-го року занадто часто зміняли: не встигне громадянство й школа так-сяк освоїтися зо своїм правописом, як його вже міняють на новий. Це сильно било всіх і сіяло правописну „нерозбериху". А наслідок цього все був один: байдужність до правопису й правописна неграмотність ширших мас.

Хто це так часто міняв нам правописа? Кому така зміна потрібна була? Широке наше громадянство поза межами Рідного Краю правописну сканку звичайно приписує московському урядові, а насправді воно зовнім не так було: зміни ці робили самі ж українці. Правописні бажання окремих груп були найрізніші, а це звичайно провадило до „правописної боротьби", до безконечного бігання до Міністерства Освіти й подачі найрізніших все нових правописних проєктів. Центральний московський уряд байдужий був до всього того, й участі в цих змінах не брав і не бере, — це діло самих українців, а вони потрапили самі собі пошкодити своєю незгодою глибше за чужих.

Український правопис — це справа нашої Академії Наук, бо ж вона в нас є найвища наукова інституція. І так і було: Українська Академія Наук довго й корисно працювала над правописом, року 1927-го його покінчила. Але невідповідальні люди переконали Комісара Освіти Скрипника, що правопис — це справа не тільки самої Академії Наук, але й широкого громадянства, його треба скласти „по-демократичному". І Скрипник скликав у Харкові в травні 1927-го року велику Правописну Конференцію, з по-над 50 ученими, у тому числі й галичанами. Це був час „великих сподіванок", і „галичани" сильно натиснули на Конференцію, й та пішла їм на великі уступки. Правописні справи вирішували більшістю голосів, що в науці недопустиме. Наслідком цієї мішанини і був новий правопис, але вже не Академії Наук, а Правописної Конференції (це головно Правописний Словник Г. Голоскевича 1930 р.). Правопис цей, щодо писання чужих слів, такий був трудний і непослідовний, що ніде не защіпився, більше того, проти нього, як проти „оґаличеного", організовано виступило українське вчительство, й таки добилося того, що був дозволений попередній правопис Академії Наук, а поправки Харківської Конференції відкинені, — і вийшов новий Правописний Словник О. Ізюмова 1931-го року. На Харківській Конференції „галичани" пішли так далеко, що навіть підняли були справу запровадження до українського письма латинської азбуки, і в голосуванні мало не провели цієї справи, а це кинуло на всю працю Конференції темне підозріння, а московські кола налякало.

І з того часу Міністерство Освіти своїми розпорядженнями кілька разів встановляло правописа, але великого потрібного порядку в ньому не було, — наставав правописний хаос.

Цікава подробиця. На початку революції большевики сильно зреформували російський правопис, — і всі реформу прийняли дисципліновано, й вона позосталася без змін аж до сьогодні, а це дало змогу творити правописну традицію. У нас це було якраз навпаки, — і тут виявився протилежний характер двох народів: російського й українського.

II.

Покласти край правописним хитанням ставало конечною потребою дня в Україні. „Питання про потребу врегулювати український правопис виникло ще за кілька років до Вітчизняної Війни", розповідає передмова до нового правопису 1946 року. „Неврегульованість багатьох моментів у чинному правописному кодексі, прийнятому в 30-х роках, а також **самостійні** зміни, запроваджені на підставі ще не затверджених проєктів, розхитали наш правопис. Особливо шкідливі були ці хитання в школі, де болюче відчувалися іноді кричущі протиріччя між тим, чого навчали за правилами і що не збігалося з практикою неучбової книги та багатьох органів преси".

Уряд УРСР року 1942-го звернувся до своєї Академії Наук „поновити роботу над урегулюванням і удосконаленням українського правопису". Академія розпочала цю працю вже на евакуації, в Уфі, й доручила всю справу своєму дійсному членові, видатному українському мовознавцеві Л. А. Булаховському, з походження, звичайно, українцеві. За справу взявся Інститут мови й літератури Академії, і поклав в основу працю й матеріяли попередньої роботи Академії, робивши в ній тільки деякі поправки. І 2-го жовтня 1942-го року Академія схвалила викладені правописні принципи, а сам проект передала на затвердження Урядові. По кількох нарадах 8. травня 1945-го року Комісар Освіти Тичина і вся Рада Міністрів затвердила нового правописа, і року 1946-го він і вийшов з друку: „Український правопис", у Києві, 180 ст. у накладі мільйона примірників. Незабаром виходить і Правописний Словник.

(Дальше буде).

За залізною заслоною

Доля поворотців з Німеччини.

(-УБІ-). Як уже повідомлялося, доля поворотців із Німеччини була незавидна. Їх позабирали в армію, на роботи в Донбас, Челябінськ, тощо. В кінці 1946 року дуже малу кількість звільнено на відпустку додому з місць праці, а інші просто самі повтікали, і тих останніх найбільше.

В квітні 1947 року прийшло доручення з МҐБ, щоб усі ті, які були в Німеччині, зголосились до МҐБ. І тут ще раз будуть їх перепитувати, арештовувати, вивозити, шукаючи серед них „фашистів" і „буржуазних запроданців".

Ось як вітає ботьківщина своїх поворотців...

—о—

Що сталося з тими, хто не втік від большевиків.

(-УБІ-. Дуже багато большевики захопили в західніх частинах Галичини утікачів-українців з східніх українських земель та східніх частин західніх українських земель. Згаза дано було доручення всім їм повернутись на свої місця народження чи дотеперішнього побуту. Дехто повернувся, багато виїхало на східні українські землі, щоб там на широких просторах поселитися і замести за собою сліди, а дехто залишався на місці — мовляв, він таки родом із цієї місцевости.

По якомусь часі большевики почали ближче приглядатися до тих останніх, виловлювати їх та допитувати. Це доводило до частих випадків самогубства. Наприклад, один утікач із Бродів п. Павлюк, що перебував у Ходорові, в листопаді 1946 року бритвою перерізав собі горло й жили, коли його хотіли захопити большевики, що розшукували його. В 1945 р. большевики заарештували його дочку, яка залишалася в Бродах, і в неї все допитувалися про батька.

—о—

Ремонт.

(УБІ). На Україні, замість промислових абектів, розбудовуються ремонтні варстати. Недавно в пресі прогуділа справа скандалу з відбудовою заводів „Запоріжсталі" і тепер знайдено нове „досягнення": в Нижньодніпровському, нарешті, почали ремонтувати паровози та вагони, а Харківський завод трансп. машинобудів-ва випустив кілька паровозів. І все це в „ентузіязмі" передвоєнних „соревнований"...

—о—

Нагороди...

(УБІ). В звязку з 25-тиліттям совєтської прокуратури, тов. Шверник вручив десятки орденів найбільш заслуженим душогубам „за великі заслуги в справі зміцнення совєтського правопорядку".

Серед нагороджених майже всі „державні радники юстиції", або „генерали юстиції". І тут, як бачимо, прийшли титули, погони й білі рукавички. Але навіть чорні рукавиці не закривають крови мільйонів, що на їх руках.

При останньому розділі „сталінських премій" на показ вистигнуто й одного хахла: А. Малишко одержав нагороду за збірку „Прометей" (чи не є тим „Прометеєм" „сонце народів"?) і збірку віршів „Лірика".

—о—

Кари за... крадіж майна.

(УБІ). „Известия" з дня 5. червня ц. р. приносить дві постанови президії верховної ради СССР у справах крадіжки привативного і державного майна.

1. У випадку крадіжу приватного майна передбачається найменша кара 5 років вязниці, але засуд може бути і до 25 років „концлаґеру", з позбавленням громадянських прав і конфіскатою майна.

2. Коли крадеться державне майно, постанова передбачає кару від 7 років вязниці до 25 років „концлаґеру".

В обох випадках за недонесення владі сторонніми особами, що мають відомості про плянування або виконання таких фактів, передбачається кара від 2 до 3 років вязниці або від 5 до 7 років заслання.

Коли вже виникла потреба видавати такі постанови, з такою високою мірою кари, можна собі уявити, яка, під оглядом пошанування чужої власности, існує в межах СССР мораль.

Додатковий приділ

(Гумореска).

— Я венцей не можу!... А тому, перепрошую панів, я буду говорив отверто.

Пішов я у чергу по додатковий приділ, коли чую — за українську мову сперечаються. Ось послухайте:

— А були-с том у Франк фурті?

— Бігме був! З тобов, Богдане, здається?

— А хіба разві це по-українськи „з тобов"? — зауважив збоку хлопець у зеленому кашкеті „набакир".

— О, прошу пана ласкаво! Ви добре розумієтесь на мові...

— „Разві" — це українське слово? — втрутився літній чоловік.

— Ну, кунєшно, я не запечую, це в мене помилка трапилась. А вобще і взагалі, вам ще слід повчитися, як вірно говорити.

— Гнате, у тебе галстух набік зїхав!...

— А всьо рамно!...

— Ні, прошу пана ласкаво, у кого вчитися? — чіпляється літній чоловік. — У вас, у „галстуха"? Відповідайте!

— А хоча б і в мене... Бо я ніколи не скажу „ся помилив".

— Ви, прошу пана ласкаво, мене, старого не вчіть. Я більше забув, ніж ви знаєте. Може з самим Францом Йосифом розмовляв, а ви мене...

— Петре, ти кому батинки оддав відшивати?

— У шведську майстерню.

— О, бач! Він мене вчить! А хто допіру сказав: „У шведську майстерню"? У шведську б могилу вас, щоб ви шевців не калічили! Ану, відповідайте ось тутечки: у шведську майстерню, чи шевську?

— Тутечки, осьдечки, отакечки... цілий чемайдан можна назбирати!

— Ха-ха! чемайдан!

— А може валізу? — зауважила збоку дівчина.

Петро косо кліпнув на неї:

— А, Ганько, і ви мовниця!

Збоку чути шепіт:

— А цікаво, Петро холостий?

— Ще б пак... коли б „холостий", то до дівчат не тогоб... а то заряджений...

— І виходить, що пішов кравець до портного, а сапожник у шведську майстерню, — глузуючи, кинув хтось із гурту.

— Ех, ви, політичні мініґранти! — озвався з боку дідусь. — Як лаятися, так розумієте один одного.

— Драсць! — привіталась жінка з кошиком у руці. — Я, здається, тутечки чергу займала?

— Да, пожалуста.

— А що вона за „пужалуста"?

— А це від слова „пужално". — чути дотеп.

В цей час осторонь якийсь чоловік з розмови, що тут точилася, складав собі словник. Раджу всім „мініґрантам" взяти ці слова за додатковий приділ. Ось і словничок:

(Венцей, буде говорив, галстух, ну, кунешно, ненадо, всьо рамно, пожалуста, спугався, шляпа, маринарка, шведська майстерня), файно, ніц, партной, халастой. — Да!...

І назагал я мушу признатися:

— Я венцей далі не можу...

Степан Пікова. (У. Т.).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

„Здається мені, що я вирвався з пекла..."

(-УБІ-). Торохкотячи по стрілках, потяг залишає станцію Ансбах. Розглядаю нововсілих пасажирів, і мою увагу відразу привертає до себе мій віз-аві: власне, кидається, передовсім, у вічі його дивний одяг — одяг, до якого в американській зоні нелегко призвичаїтися: сіра, з брудножовтими плямами, шинеля, на ногах, обмотаних брудними, пошматованими ганчірям — деревянки, привязані шматком шпагату. На голові — невиразного кольору пілотка, така характера для „бойцов доблестной армии". А лице людини? Сіро-жовтаві, запалі щоки, глибоко сидячі очі, в яких відбивається байдужість до всього навколишнього світу. Ясно: поворотець із советського полону.

Стараюсь навязати з ним розмову; необережно ставлю питання:

— Як там жилося в полоні?

Байдужий зір запалюється злістю, і падає відповідь:

„Поїдьте, то побачите!"

Бачу, що нічого з нашої розмови не вийде. Вигідніше вміщаюся на лавці і витягаю цигарки, щоб закурити. В очах бувшого полоненого запалюється жадоба: він починає ковтати слину, і уста відкривають беззубий рот. Відрухово пропоную йому цигарку, яку він дрижачими руками прикурює і сильно затягається. Його, раніш байдужі, очі запалюються вогником вдячности. Він звертається до мене з запитом, чи я не чужинець. На мою потверджуючу відповідь та на моє зазначення, що я — українець, мій сусід починає оповідати:

— Перебув я якраз на Україні. Наш табір, імени Максима Горкого, знаходився за два кілометри від міста Сталіно. Було нас у таборі понад 25,000 людей. Працювали ми на металургічних заводах. Відживлення погане й одноманітне, обраховане на кількість виконуваної кожним праці. На кожному кроці захорювання та пошесні недуги. Таборові шпиталі переповнені хворими, які знаходяться під опікою німецьких лікарів, але на чолі стоїть лікарка-росіянка, яка хоч би й виказала добру волю, — нічого зробити не може, бо цілковитий брак медикаментів та інструментів, як і в усьому Советському Союзі. Випадків смерти — від 120 до 150 щодня. Наше життя було мов би звіряче, і мені ще зараз здається, що я вирвався з пекла. На заводах вільно зустрічатися з тамошніми робітниками: це були переважно лише жінки, які, нарівні з мужчинами, мусіли виконувати тяжкі норми. Мужчини були лише на високих провідних становищах, і це все були партійці. Таких замучених, передчасно постарілих та постійно недоживлюваних жінок бачив я вперше в своєму житті. Вони були добрі і, не зважаючи на ненависть до німців, нам співчували, але нічим нам допомогти не могли. Від них чув я і про життя на Україні. По праці вистоювали вони годинами з малими дітьми, щоб дістати буханку разового — повного остюків — хліба. А мясо й товщ могли дістати тільки випадково. Колись був звичай у вихідний день їхати на село та там проміновати якісь лахи на живність, але тепер і міняти нема чого, та й колгоспники самі голодують. Через брак робочої сили й тягла не раз 50—70% колись урожайної землі, лежить облогом, і на ній красується бурян. Населення в більшості вивезено та переселено десь інде за нібито сприяння німцям та за ворожість до советської влади. В містах страшна мешканева криза: не раз 2—3 родини містяться в одній кімнаті і потопають у взаємних сварках та бруді. Вся індустрія наставлена на тяжкий промисл та на озброєння, а високі партійці все підкреслюють важливість майбутньої оборони перед капіталістичним світом. За найменший промах у праці карається тяжкою вязницею, а то й смертю...

Мій співрозмовник мовкне і перелякано розглядається по купе, де розмови стихли і всі слухають його оповідань. Якийсь добре випасений німець звертається з запитанням:

— А чому деякі полонені вертаються й оповідають, що в УССР живеться дуже добре, і що всі там задоволені?

Крива усмішка переходить через лице бувшого полоненого:

—Це — такі, що перебували в так званих таборах пропагандистів, яких, по перепровадженні вишколу, спеціяльно висилається до Німеччини для пропаганди. Це — переважно колишні гітлерівці, як змінили свою хоругвку. Прислуговуються тепер тим, що мають владу. З інших полонених звільняється лише тяжко хворих, які, по прибутті до Німеччини, відразу йдуть до шпиталів. Найчастіше ці люди фізично цілковито знищені, і тяжко їм повернутись до нормального життя...

Пропоную оповідачеві ще одну цигарку і питаю:

— Чи не зустрічали ви в праці бувших робітників-українців, що були примусово вивезені до Німеччини, а потім добровільно повернулись назад?

— Ні, таких не зустрічав, але чув, що їх перевозять на далеку північ, щоб там, при тяжкій праці, роздумували над невиконаними вчинками...

І ще запитую:

— Кудою ви повертались, та які ваші враження з дороги?

— Їхав я лінією Харків-Київ-Шепетівка - Здолбунове - Львів - Перемишль - Краків - Бреслав - Ковбус - Ляйпціґго!. На Україні кидалась мені в вічі нужда та вбогість населення. Неприбрані руїни. Переповнені і рідко ходячі, брудні потяги. Ця пустка ще збільшується на Волині та в Галичині, де бракує цілих районів і де цілі обшари ніким не замешкані. На більших станціях повно — до зубів озброєного — війська, яке часто провадить розшуки й арешти серед місцевого населення. Кордон між Польщею й Україною в постійних боях та пожарах: тут сильно дають себе в знаки українські повстанці, перед якими обидві військові влади мають страх, бо за повстанцями стоїть місцеве населення. На советській зоні Німеччини звертають увагу величезні плякати СЕД та різні заклики політичного характеру. Мужеська частина населення, налякана реєстрацією та переглядом бувших військовиків, масово намагається перебратись на американську зону. Американці, насамперед, сфотографували нас у різних позах, а потім нагодували...

Василь Вербовецький.

Шукають своїх рідних

УВАГА: Пишучи до Укр. Допом. Комітету, просимо зпочатку листа подати, в якій групі і під яким числом є дана особа.

• • •

ГРУПА — ЛИСТИ ДО:

11,152 До знакомих з с.Монговичі (Перемишль) від Лапічак Степана (молодий хлопець) просить о афідевіт.

11,153 Костіна Івана інж. від *Михайлів Валерїянв.*

11,154 Захарчук Олекси і Парашки з с. Слобідки Лісної (Коломия) від Федасюк Дмитра.

11,155 Колодій Марії з с. Шешеровичі (Мостиська) від Савіцький Романа.

11,156 Жук Евдокії від Кухарський Петра з с. Воробіївки (Тернопіль).

11,157 Оначишин Ігната, Боґіль Івана, Катерини, Василя, Марич Софії і Катерини з с. Турочок (Турка) від Оначишин Павла.

11,158 Попович з с. Пеняки (Броди) від Копанецький Петра.

11,159 До односельчан з с. Угнева від о. Трешневський Олександра (поздоровлення).

11,160 Маїцький Онуфія, Олекси, Скалько Михайла і Андрія та Ленько Павлини від Маїцька.

11,161 Грицан Чеслава сина від матери Грицан Софії.

11,162 Нурик Григорія з с. Дроздовичі (Перемишль) від Гавдьо Миколи.

11,163 До рідних і знакомих з с. Бернадівки від Іванчук Якима.

11,164 Луцишин Василя з с. Звиняч (Самбір) від Луцишин Юрка.

11,165 Свистун Василя з Харківщини від Бузан Луки.

11,166 Перепелиця Гаврила з Бергомету (Буковина) від Єренюк Евгена.

11,167 До односельчан і знакомих з с. Звенигорода (Бібрка) від о. Дубицький Юрія.

11,168 Луців Анни (Брик) від Штендера Петра з с. Діброва (Радехів).

11,169 Ярош Івана з с. Боднарів (Ряшів-Краків) від Ярош Йосифа.

11,170 Винар Івана, Гната, Данька, Олекси, Ганджю Синька з с. Тростянець (Добромиль -Перемишль) від Винар Михайла.

11,171 Куцевич Григорія, Дубчак Онуфрія, Скальський Миколи з с. Переліски, Липовиця (Кремянець Вел. Україна) від Плушинський Івана.

11,172 Климанський Сергія з с. Дубівка (Київ), Франчук Якова з с. Мала Вовнянка (Київ) від Климанська Анни.

11,173 Контна Катерини (Король) від Король Дмитра.

11,174 Слюсарчик Юрка і Григорія від Слюсарчик Івана з с. Макухів (Мостиська).

11,175 Петришин Гринька і Стефана з с. Жовчева (Рогатин) від Петришин Василя.

11,176 Вишиваний Михайла від Вишиваний Івана.

11,177 Макар Геррі від Ґутай Володимира з Перемишля.

11,178 Просить о афідевіт: Момотюк Іванна, вчителька, молода, самітна, походить з Копичинець (Долина-Ходорів)

11,179 Бойко Григорія з с. Золочівка (Бережани) від Бойко Павла.

11,180 Кашинська Олени з Ходорова від Вербовський Пантелеймона.

11,181 Полуліх Семена, Куліш Марії з с. Вощанці (Рудки) від Пулуліх Романа.

11,182 Фенчак Івана з с. Вел. Лучок (Мукачів) від Фенчак Михайла.

11,183 Ґабовда Дмитра, від Фенчак Михайла.

11,184 Нищий Якова з с. Ласковець (Теребовля) від Нищий Василя.

11,185 Савчук Яця з с. Пукошівці (Станиславів) від Савчук Анни.

11,186 Бучковський Микола з с. Озмина Мала (Самбір) шукає свою рідню.

По інформації писати до:
United Ukrainian American Relief Committee
P. O. Box 1661, Philadelphia 5, Pa.

В запитах просимо конечно подавати групу і число.

Кожний, хто бажає, щоби прислане ним оголошення пошукувань родини і знайомих різних скитальників було поміщене у „Свободі" безплатно, хай вишле таке оголошення впрост до
UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE,
P. O. BOX 1661, PHILADELPHIA 5, PA.

Хто бажає, щоби прислане ним оголошення було **поміщене, раз або більше разів, окремо, як платне,** то хай **разом з оголошенням пришле гроші. Одноразове** оголошення, розміру 1½ цаля в одній колюмні, коштує **$1.00.**

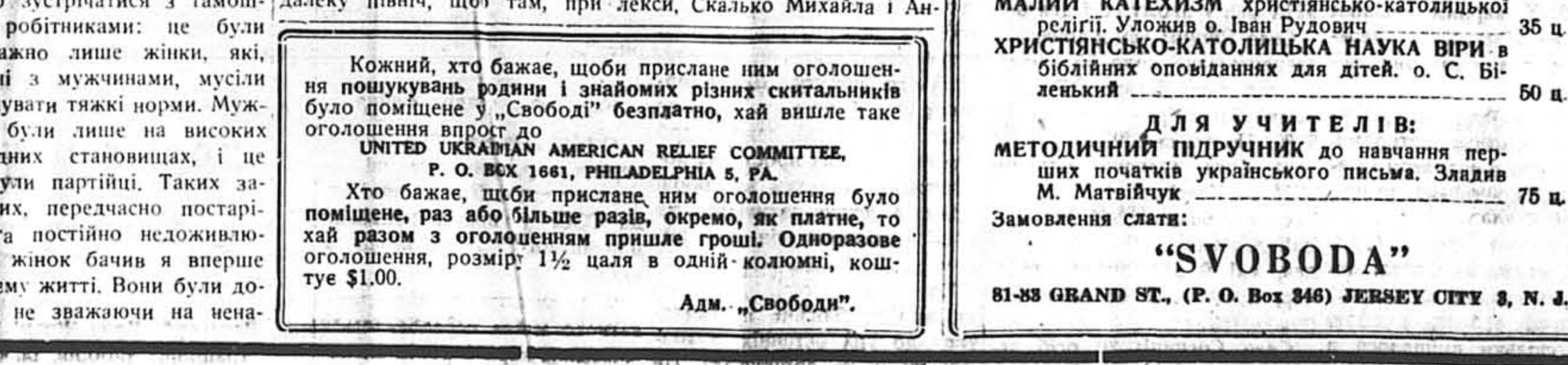
Адм. „Свободи".

ПОШУКУЮТЬ

КУХТА ВАСИЛЬ, син Михайла і Марії, урод. в Королику польськім, повіт Сянік, пошукує стрийків
ІВАНА, МИКОЛАЯ І ВАСИЛЯ КУХТІВ
усі з Королика польського, повіт Сянік, та **ВАСИЛЯ** і його брата **КУРДИЛА,** урод. в Далюжі, повіт Сянік, та їх рідню. Відомість прошу подавати на адресу: **Кухта Василь, Bayreuth Leopold Kaserne,** і на **Sanitary Charitable, Munich Dachauet 9/II, Germany.**

БОДНАР ПАВЛА,
уродженого в Стовпині, повіт Топорів, Галичина, перебував у Филаделфії, пошукує **ПОЗНЯК ЮЛІЯН,** син Андрія і Анни (з дому Боднар), ур. в Боложинові повіт Золочів, тепер:
JAGERKASSERNE II/17,
MITTENWALD/KARW.
BAVARIA, GERMANY, U. S. ZONE.

ТАРЗАН, ч. 1686. Дивні вимоги.

Велике тіло войовника було покладене лагідно на тапчані. „Чи він помер?" Запитувалися цікаво поневолені жінки.

Коли Тарзан сказав їм, що Зорг лише спить, вони повтікали. „Коли він не матиме свого еліксіру, він побиває нас, як збудиться" — заплакали вони.

Саме тоді Зорг піднісся. Дивний погляд зявився на його лиці.

Нагло, перебігши насильно попри Тарзана, велетень рушив з своєї кімнати. „Де мої жінки?" — закричав він.